

HISTORY OF JOURNALISM

<https://doi.org/10.17721/2522-1272.2023.83.5>

UDC 070.000.93(410)

Richard Steele is a Publicist and Organizer of the English Periodical Print Media

Olexander Meleshchenko

<https://orcid.org/0000-0002-0012-5669>

*Doctor of Philology, Professor, Educational and Scientific Institute of Journalism,
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Yurii Illenko Street, 36/1, Kyiv 04119, Ukraine*

Corresponding author's e-mail address: meleshchenko1@ukr.net

ABSTRACT

The journalistic activity of Richard Steele, the British journalist and educator at the beginning of the 18th century and his role in organization of English print periodicals are considered. He is one of the four leading essayists of that time and competes only with Daniel Defoe, Jonathan Swift and Joseph Addison for the right to be called the founder of English professional journalism. Picking up Defoe's idea of creating perhaps the first edition in the world, where the news and the analysis would be combined, as well as Swift's idea of a literary mask, on behalf of which the readers can be educated through entertainment, Steele, together with Addison, published the magazine "The Tatler" in 1709 – 1711, which immediately gained popularity in the homeland and the overseas colonies, as well as on the European continent. In 1711 – 1712, the idea of literary masks was perfected and embodied in the pages of the even more popular magazine "The Spectator". In 1713, the third magazine of the co-founders and the co-authors was published – "The Guardian", but it was inferior in popularity to the previous editions, especially "The Spectator". In 1714, this gave reason to Addison to publish independently a continuation of this magazine, which in terms of popularity and circulation ranked third in the English-speaking world after the Bible and the works of W. Shakespeare.

Since then, the creative paths of peers, friends and co-authors diverged, each of them published their own editions. And if Defoe and Addison had enough enthusiasm for each of their several projects, then Steele founded and published ten magazines during the different periods of their existence from 1713 to 1720. The political conjuncture, working for the interests of the Whig party and the parliamentary factional activity dictated Steele to have at hand several of his own printed bodies that could be used for one purpose or another. Thus, Richard Steele became an outstanding organizer of the English periodical print media in the first twenty years of the 18th century.

KEYWORDS: Steele; Addison; Defoe; Swift; magazine; founder of English professional journalism; organizer of periodical print media.

УДК 070.000.93(410)

Річард Стіл – публіцист і організатор англійської періодичної друкованої преси

Мелещенко Олександр Костянтинович, Навчально-науковий інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філологічних наук, професор, <https://orcid.org/0000-0002-0012-5669>

Резюме

Розглядається публіцистична діяльність британського журналіста та просвітника Річарда Стіла початку XVIII сторіччя та його роль в організації англійської журнальної періодики. Він уходить до четвірки провідних тодішніх есеїстів і змагається лише з Денієлом Дефо, Джонатаном Свіфтом і Джоєфом Еддісоном за право називатися засновником англійської професійної журналістики. Підхопивши ідею Дефо про створення чи не першого в світі видання, де б поєднувалися новини та аналітика, а також ідею Свіфта про літературну маску, від імені якої читачів можна виховувати через розваги, Стіл разом з Еддісоном випускав у 1709–1711 рр. журнал “The Tatler” (“Базіка”), що відразу здобув популярність на батьківщині та в заокеанських колоніях, а також на європейському континенті. У 1711–1712 рр. задум літературних масок був удосконалений і втілений на сторінках ще більш популярного журналу “The Spectator” (“Глядач”). У 1713 р. побачив світ третій журнал співзасновників і співавторів – “The Guardian” (“Опікун”), але він поступався у популярності попереднім виданням, особливо “The Spectator’у”. Це дало підстави Еддісону в 1714 р. самостійно випускати продовження цього журналу, який за популярністю й накладом посідає третє місце в англійському світі після Біблії й творів В. Шекспіра.

Звідтоді творчі шляхи ровесників, друзів і співавторів розійшлися, кожен з них випускав свої видання. І якщо Дефо та Еддісону вистачило запалу на кілька проектів кожному, то Стіл з 1713 по 1720 роки заснував і випускав десять журналів різних термінів існування. Політична кон’юнктура, робота на інтереси партії вігів, парламентська фракційна діяльність диктували Стілу мати під рукою кілька власних друкованих органів, які можна було б використовувати за тим чи іншим призначенням. Тим самим Річард Стіл став видатним організатором англійської періодичної друкованої преси перших двадцяти років XVIII сторіччя.

Ключові слова: Стіл; Еддісон; Дефо; Свіфт; журнал; засновник англійської професійної журналістики; організатор періодичної друкованої преси.

1. Вступ

Прийнятий унаслідок так званої “Славетної революції” один з основних конституційних актів – Біль про права (1689) – спочатку декларував скасування закону 1685 р. про попередню цензуру періодичної друкованої преси. Тим не менше вся країна чекала 1694 р., коли мала відбутися чергова пролонгація закону – але парламент (який тепер регулював роботу періодики) мовчав.

І тоді з 1695 р. в Англії настала повна свобода преси та друку – вдруге після 1642 р., коли відбувався перший етап Англійської революції.

У країні, як гриби після дощу, виникають нові газети та журнали:

1695 р. – газета Джорджа Рідпата “Whig Flying Post, or Postman” (“Летюча пошта вігів, або Листоноша”),

1695 р. – газета Авеля Роупера “Post Boy” (“Поштарик”),

1699 р. – газета Авеля Боєра “A True Post Boy” (“Справжній поштарик”),

1702 р. – журнал Джона Татчіна “The Observator” (“Спостерігач”),

1702 р. – газета Елізабет Меллет “The Daily Courant” (“Щоденні вісті”),

1704 р. – газета Чарлза Леслі “Rehearsal” (“Репетиція”).

Поряд з виданнями, які існували до 1695 р. та які виходили після 1704 р., увесь цей загін англійської преси склав той міцний фундамент масового журналістського, редакторського та видавничого корпусу, на тлі якого з’явилися засновники національної журналістики, першовідкривачі таких інтернаціональних явищ, як персональний журналізм, масове заснування органів преси, “новини + аналітика в одному виданні”, панування жанру морально-повчального есею просвітницького спрямування тощо.

Це були насамперед Деніел Дефо (журнал 1704 р. “The Review of the Affairs of France and of all Europe” – “Огляд справ Франції та усієї Європи”) і Джонатан Свіфт (серія памфлетів 1709 р. “Папери Ісаака Бікерстаффа” з видатним впливом сатиричної маски на громадську думку).

З Дефо і Свіфтом намагався суперничати Річард Стіл, який сприймав їхні “уроки”, але “розкидався”, “хотів охопити неохопне”, через що його втілені в тексти задуми не мали достатньої продуманості. У сюжетній і композиційній глибині приклад Стілу показував Джозеф Еддісон, котрий тяжів до морально-етичної есеїстики. Ця четвірка за своїми здібностями набагато випереджала решту тодішніх англійських публіцистів.

Бажання Стіла “всюди встигнути”, поступово накопичуваний життєвий і політичний досвід привчили цього громадського та партійного діяча мати під рукою кілька власних видань, які можна було використовувати залежно від кон’юнктури, що складалась.

2. Теоретичне підґрунтя

Перші три спільні з Еддісоном журнали “The Tatler” (“Базика”, 1709–1711), “The Spectator” (“Глядач”, 1711–1712) і “The Guardian” (“Опікун”, 1713), так само, як і еддісонівські “The Spectator” (“Глядач”, 1714), “The Free-Holder, or Political Essays” (“Фріголдер, або Політичні есеї”, 1715–1716) і стілівський “The Englishman” (“Англієць”, 1713–1714; 1715) детально або частково описані в наукових розвідках британських науковців Г. Ейткена (Aitken, 1889, 419 р.; Aitken, 1889, 455 р.), А. Ендрюса (Andrews, 1889), А. Добсона (Dobson, 1886), Г. Герда (Herd, 1952), Е. і Л. Блум (“Joseph Addison and Richard Steele”, 1980), П. Смітєрса (Smithers, 1954), американських вчених Р. Оттена (Otten, 1982) і З. Тернер (Turner, 1949).

Натомість подальші одноосібно засновані Р. Стілом журнали упродовж 1714–1720 рр. залишаються “білою плямою” в українському журналістикознавстві. Таким чином, наукова новизна статті виявляється в розгляді заснованих у вказані роки стілівських періодичних друкованих журналів.

Мета статті – схарактеризувати засновані в 1714–1720 рр. Р. Стілом журнали.

З поставленої мети випливають **завдання** статті:

1) подати по можливості детальний аналіз журналів Р. Стіла, випущених в інтересах партії вігів;

2) розглянути решту журналів Р. Стіла, де політика урівноважується іншими складниками.

3. Методи дослідження

У дослідженні використовувалися такі методи:

– метод роботи з першоджерелами та іншими документами;

– методи індукції та дедукції, аналогій, порівняння, коментування, зіставлення, протиставлення, аналізу та синтезу наукової інформації дали змогу доповнити дані роботи з першоджерелами та іншими документами.

4. Результати дослідження

Отже, у 1713–1715 рр. Річард Стіл своєю політичною боротьбою (неохайністю, якою грішили всі тодішні публіцисти – навіть провідні) достатньо скомпрометував власний журнал “The Englishman” (“Англієць”). З метою тактичного маневру він у 1714 р. заснував за зразком “The Spectator’a” новий журнал “The Lover” (“Коханець”), надрукувавши там загалом 40 есеїв. У запалі партійної та парламентської боротьби віг Стіл на сторінках цього видання намагається боротися з торіями, але за політичною кон’юнктурою, що складалась, цей журнал не давав багато можливостей для авторського самовираження в бажаному напрямі. Ще до його остаточного припинення з’являється інший виразний політичний орган Стіла – журнал “The Reader” (“Читаць”). Із 6-го номера цього видання виходить, що Стіл обдумував розповідь про військові походи герцога Мальборо. Крім того, у травні він оприлюднив “Римську церковну історію останніх років” – невеликий компілятивний збірник проти папізму. У червні з’явився лист членові парламенту – ймовірно, лордові Фінчу, – стосовно законопроекту про запобігання зростання небезпеки розколу; пізніше – ще одна брошура, присвячена, на думку Стіла, подальшим ухилянням французів у питанні руйнування берегових укріплень Дюнкерка за Утрехтською мирною угодою – наслідком війни за іспанську спадщину.

Матеріальне становище Стіла погіршувалось, що зафіксувало рекламне оголошення в газеті “The Daily Courant” про можливого нового господаря будинку містера Стіла. Останнього врятувало падіння торійського кабінету та смерть королеви Анни Стюарт.

Проблема протестантського престолонаслідування була вирішена вересневою висадкою короля Георга в Грінвічі. Прихильник нового короля Річард Стіл став заступником лейтенанта графства Міддлсекс, інспектором королівських стаєнь у Гемптон-Корті та мировим суддею. Невдовзі після цього він під девізом “Fabula quanta fui!” (“Якою я був історією!”) випустив брошуру, названу “Апологія містера Стіла про себе та свої праці”, яка була рефлексією на його вигнання з палати громад. Але на цій ниві він не відзначився, на що справедливо вказав “The Examiner” Свіфта. Стілу бракувало пам’яті, закритості міркувань, тактовності, стриманості. З іншого боку, ні в кого з вігів не було такої серйозності, популярності, ентузіазму, як у Стіла. Лише він міг хоч якось протистояти Свіфту – найбільш здібному та неблаганному опонентові, який коли-небудь входив до партійних, депутатських чи міністерських списків.

“The Lover” і “The Reader” після короткого та непомітного існування припинилися в тому самому 1714 р., і Стіл їх видав разом наступного року. У липні 1715 р. на чотири місяці (по листопад) поновився випуск журналу “The Englishman”.

Темпераментний, з невичерпною енергією і багатою фантазією, Р. Стіл писав свої матеріали легко, із захопленням, вкладаючи в них дотепність, соковитий гумор, одночасно дбаючи про дохідливість своїх творів. Як зауважує А. Добсон, головним бажанням Стіла було отримати нову платформу для свого політичного ентузіазму і “пробудити цю розділену націю, яка втратила те, що називається громадянським духом”. “У мене тисячі неприємностей через бідного Діка, – писав Еддісон Джону Х’юзу, котрий прагнув залучити його до видання нового журналу типу “The Spectator’a”, і бажаю, щоб його завзяття щодо

публіки не було згубним для нього самого; та він надіслав мені звістку, що сповнений рішучості продовжувати і що будь-яка порада, яку я можу надати йому в цьому конкретному випадкові, не матиме для нього значення” (Dobson, 1886, p. 169).

У 1715–1716 рр. Річард Стіл випускав політико-розважальний журнал “The Town Talk” (“Міська розмова”) – серію листів сільського джентльмена до знайомої дами (можливо, до його другої дружини Мері Скарлок – леді Стіл). Наприклад, читачі цього видання (а це дві сотні передплатників) вітали опис урочистих заходів, присвячених придушенню якобітського повстання. Хоча “The Town Talk” рекламувався як тижневик, насправді він виходив нерегулярно. Із 17 грудня 1715 р. по 13 лютого 1716 р. з’явилося лише 9 номерів. В останньому випускові повідомлялось, що наступний номер вийде наступної середи, але як зауважує А. Добсон, є всі підстави вважати, що “The Town Talk” світу більше не побачив. Як продовження цього видання, на кілька номерів з’явилися заполітизовані ледь не одноденні журнали “Tea Table” (“Чайний столик”) і “Chit-Chat” (“Плітка”)¹. Останнє видання припинило існування в березні 1716 р. (Dobson, 1886, p. 177).

Після завершення війни за іспанську спадщину (1713) економіка Англії була не в кращому стані й потребувала поживлення торгівлі. Пошуки засобів щодо цього приводять до ідеї укладення торговельної угоди про імпорт оселедців з іноземним партнером, який підходив би з політичної та фінансової точок зору. Річард Стіл відстоював цю ідею на сторінках свого нового журналу “The Fish Pool” (“Рибний басейн”, 1718). Видання описувало “збори власників “рибного басейну” – проекту Стіла відносно імпорту свіжої риби до Англії”. “Рибний басейн” – це місце на судні, де зберігається вилов до прибуття в порт. Стіл описує удосконалений “рибний басейн”, розхвалює його переваги над старою конструкцією. Від теми перевезення риби морем автор органічно переходить до її сухопутної доставки, відповідно описуючи “рибний вагон”.

На жаль, тодішня політична та економічна кон’юнктура не давала змогу Стілу розвивати цю тему, і він припинив видавати свій журнал. Якби ж він міг передбачити, що наступного, 1719 р. Англія укладе торговельну угоду з Гамбургом щодо торгівлі оселедцями та їх перевезення з Німеччини до Британії!

У 1719 р. уперше в житті виникла суперечка, та ще й у публічній площині, між Стілом та Еддісоном – з приводу парламентського білля про перство. Лорд Сандерленд запропонував законопроект щодо обмеження кількості перів, які можуть стати членами палати лордів, будучи перед цим членами палати громад. Хоча цей законопроект виник у надрах партії вігів, Річард Стіл зайняв протилежну позицію. Він заснував свій новий журнал “The Plebeian” (“Плебей”), в якому засудив законопроект. Еддісон, на той час уже міністр і член Таємної ради, відповів Стілу 19 березня у своєму журналі “The Old Whig” (“Старий віг”). У відповідь Стіл випустив ще три номери “The Plebeian” (з 14 березня по 6 квітня 1719 р. спільно з Робертом Бенсоном, бароном Бінглі). Еддісон відповів номером

¹ Вважається, що словосполучення “chit chat” (базікання, балаканина, пересуди, поговор) виникло в XIII ст. Можна сказати, що це явище було схоже на сучасний чат. Перше зафіксоване використання цього словосполучення з’являється в “Моральних есеях” популярного британського художника Семюела Палмера, опублікованих у 1710 р. Там написано: “Це звичай нерозумних людей... у своїй балаканині завжди кусати репутацію людей”. Річард Стіл використовував це словосполучення в журналі “The Tatler”, але через дефіс (“chit-chat”, щоб виник ефект співзвучності зі свіфтівським Базікою; утім, вказані два слова, відтворені на письмі і окремо, і через дефіс, мають однакове значення). На цій мовній основі на початку XIII ст. у Лондоні виник клуб політиків і літераторів партії вігів KIT-CAT Club (іноді KIT KAT Club). Його перші зустрічі під орудою секретаря Джейкоба Тонсона відбувалися в таверні шинкаря Крістофера Кетта, який готував смачні пироги з бараниною під популярним брандом “Kit Cats”, який і дав назву клубу.

“The Old Whig” від 2 квітня 1719 р. Двоє ровесників, однокашників, друзів і співавторів пересварилися насмерть, як непримиренні вороги. Помиритися вони не встигли через раптову смерть Еддісона.

Це надто сильно вплинуло на вразливого Стіла, і він обірвав свій новий журнал “The Spinster” (“Діва”) на першому ж випускові – 19 грудня 1719 р. Він прийняв рішення відійти від політичної діяльності та стати театральним менеджером. З цією метою Стіл заснував двотижневий журнал “The Theatre” (“Театр”, 1719–1720). До назви, вочевидь, слід додати “Театр сера Джона Едгара”, тому що саме таким псевдонімом підписував Річард Стіл свої публікації. Паралельно, з 15 лютого по 4 квітня 1720 р. недоброзичливці Стіла заснували журнал “The Anti-Theatre” (“Анти-Театр”), в якому напали на публіциста. Стіл припинив випуск свого журналу на 12-му номері у квітні 1720 р. (Dobson, 1886, р. 177). Цей номер був підписаний його власним ім’ям і оголошений останнім. Як тільки Стіл закрив свій журнал, негайно припинив вихід і його антипод.

На цьому публіцистична діяльність есеїста та журналіста, видатного організатора періодичної преси Річарда Стіла скінчилась. Він помер 1729 р.

5. Висновки

Таким чином, якщо порівняти масштабність підходу до справи, то Стіл поступається Дефо та Свіфту, залишаючися третім, а в моральній есеїстиці – ще й Еддісону, переходячи тут на четверте місце. З іншого боку, все, що робив Стіл (відкриття й закриття власних журналів, ведення полеміки з опонентами тощо), він робив “зادля підвищення громадянського духу співвітчизників” – тобто зі щирими намірами, без отримання будь-якої кричущої власної вигоди. А на ниві організації періодичної друкованої преси він за сім років (1713–1720) заснував більше журналів, ніж Дефо і Еддісон, разом узяті (Свіфт ніколи не мав власного друкованого органу), – тим самим збагачуючи англійську просвітницьку журналістику та поширюючи її вплив як в англослов’янському світі, так і серед провідних європейських держав.

Ось одноосібні журнали Річарда Стіла:

“The Englishman” (“Англієць”, 1713 – 1714; 1715);

“The Lover” (“Коханець”, 1714);

“The Reader” (“Читач”, 1714);

“The Town Talk” (“Міська розмова” 1715 – 1716);

“Tea Table” (1716);

“Chit-Chat” (1716);

“The Fish Pool” (“Рибний басейн”, 1718);

“The Plebeian” (“Плебей”, 1719);

“The Spinster” (“Діва”, 1719);

“The Theatre” (“Театр”, 1719 – 1720).

Крім згаданих журналів Р. Стіл редагував низку вігівських газет, найбільш відома серед яких – центральний партійний орган, “The London Gazette”.

Reference

- Aitken, G. A. (1889). The life of Richard Steele. (Vol. 1, 419 p.). London: Isbister Limited.
Aitken, G. A. (1889). The life of Richard Steele. (Vol. 2, 455 p.). London: Isbister Limited.
Andrews, A. (1859). The history of British journalism. London.
Dobson, A. (1886), Richard Steele. New York: D. Appleton & Company.

Herd, H. (1952). *The march of journalism: The story of the British press from 1622 to the present day*. London.

Bloom, E. A. & Bloom, L. D. (Eds.) (1980). *Joseph Addison and Richard Steele: The critical heritage*. London, Boston and Henley: Routledge.

Otten, R. M. (1982). *Joseph Addison*. Boston: Twayne Publishers.

Smithers, P. (1954). *The life of Joseph Addison*. Oxford: Clarendon Press.

Turner, Z. I. (1949). *An analysis of the styles of Addison and Steele in the "Spectator" papers: Master's thesis*. Georgia: Atlanta University Press.

Submitted 01.01.2023